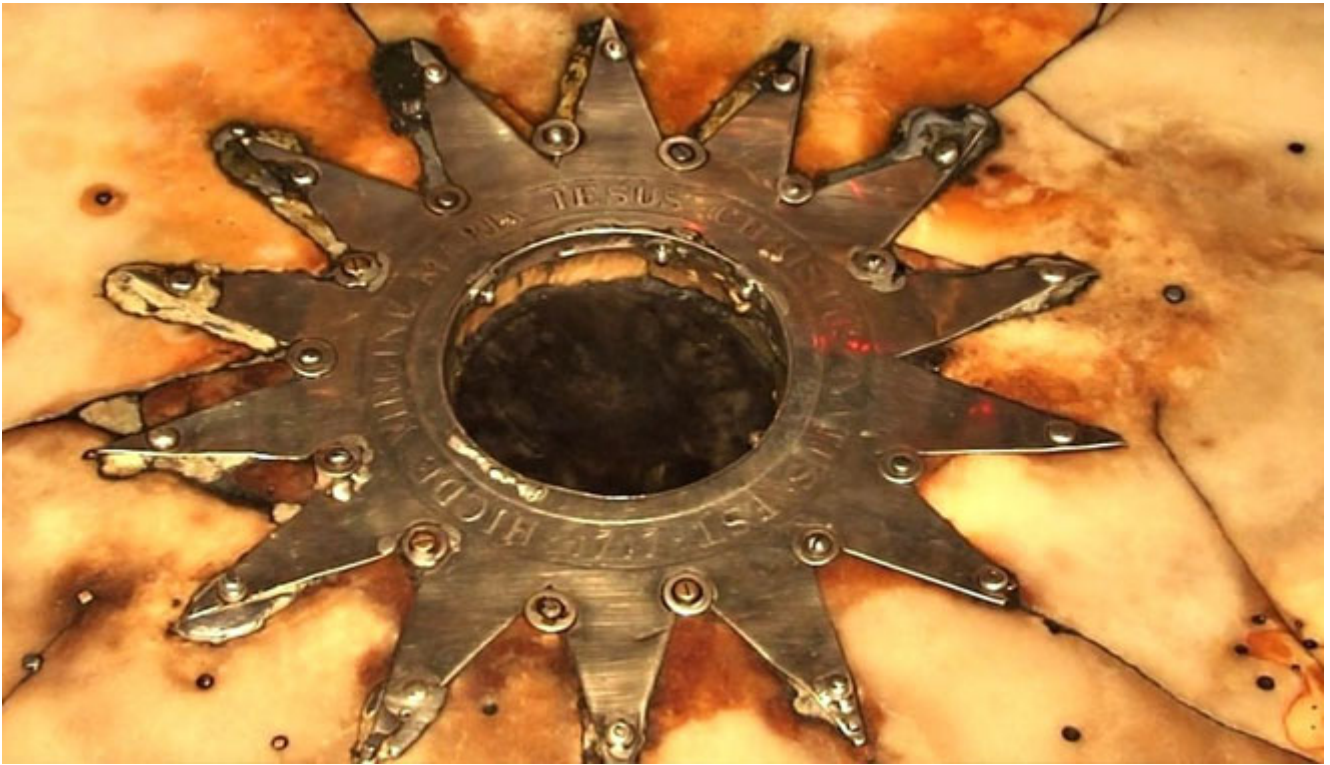

«Εκών δε τεχθείς εκ κόρης τρίβον βατήν πόλου τίθησιν...»

Ορθοδοξία / Θεολογία της εικόνας

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

Ήρθαν και πάλι τα Χριστούγεννα. Ας τρέξουμε στις εκκλησιές, όπου οι ιεροψάλτες μας θα μας καλούν να ακολουθήσουμε το αστέρι των Μάγων, για να βρούμε τη φάτνη, όπου γεννήθηκε ο Χριστός και να τον προσκυνήσουμε:

«Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἀκολουθήσωμεν λοιπόν ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ, μετὰ τῶν Μάγων Ἀνατολῆς τῶν Βασιλέων. Ἄγγελοι ὑμνοῦσιν, ἀκαταπαύστως ἐκεῖ. Ποιμένες ἀγραυλοῦσιν, ὠδὴν ἐπάξιον. Δόξα ἐν ὑψίστοις λέγοντες, τῷ σήμερον ἐν Σπηλαίῳ τεχθέντι, ἐκ τῆς Παρθένου, καὶ Θεοτόκου, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας».

I. Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ποιο είναι άραγε το νόημα των Χριστουγέννων; Γιατί ήρθε και γεννήθηκε ο Χριστός, ο Υιός του Θεού; Λίγο πολύ όλοι ξέρουμε το γιατί, αλλά δεν ξέρω αν

έχουμε καθόλου εμβαθύνει στο βαθύτερο νόημα της Γέννησης του Χριστού.

Αν εμβαθύνουμε λοιπόν λίγο, τότε θα διαπιστώσουμε ότι τριπλό είναι το βαθύτερο νόημα της Γέννησης του Χριστού: Ο Χριστός ήρθε στον κόσμο:

A. Να καταργήσει τον θάνατο και να μας χαρίσει την αθανασία.

B. Να μας επαναφέρει και πάλι στον Παράδεισο.

Γ. Να ανακαινίσει ολόκληρο τον κόσμο.

Ας τα δούμε από πιο κοντά:

A. ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΙ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΚΑΙ ΝΑ ΜΑΣ ΧΑΡΙΣΕΙ ΤΗΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑ.

Ο θάνατος ήταν το αποτέλεσμα της προπατορικής αμαρτίας. «*Τα οψώνια της αμαρτίας θάνατος*». Αμαρτία στην προκειμένη περίπτωση είναι η ανυπακοή στην εντολή του Θεού, είναι η αυτονόμηση και η εγωκεντρική πορεία του ανθρώπου χωρίς θεό, η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό, την πηγή του φωτός και της ζωής. Και όπως τα φυτά χωρίς φως δεν έχουνε ζωή, έτσι και ο άνθρωπος χωρίς Θεό δεν έχει ζωή αλλά επέρχεται ο θάνατος. Η προπατορική αμαρτία παρέσυρε όλη τη κτίση στη διαστροφή, στην διαστρέβλωση και στον θάνατο. Η φύση στράφηκε εναντίον του ανθρώπου. Και πρώτα πρώτα η ίδια η φύση του

ανθρώπου άρχισε να ρέπει προς το κακό και προς τα πάθη, που τον υποδουλώνουν και του στερούν την ελευθερία. Ο νους του ανθρώπου έπαψε να είναι ο κυρίαρχος του εαυτού του, έπαψε να τον φωτίζει, θόλωσε από τα πάθη, αναμείχτηκε με την ύλη, όπως λέγει ο Πλάτωνας, και πλέον δεν βλέπει καθαρά την πραγματικότητα αλλά μόνο τα φαινόμενα.

Με τη Γέννησή, που γιορτάζουμε τώρα τα Χριστούγεννα, ο Χριστός ένωσε την θεϊκή φύση με την ανθρώπινη, για να την αγιάσει και να την αθανατίσει. Το σχέδιο της Θείας Οικονομίας δεν ήταν απλώς η ενσάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού, δηλαδή η Γέννηση του Χριστού. Ο Χριστός γεννήθηκε και έζησε υποδειγματικά σαν τέλειος άνθρωπος, για να μας δώσει ένα υπόδειγμα ζωής. Παράλληλα μας έδωσε και όλα εκείνα τα εφόδια για την επιτυχή πορεία μας πάνω στα γη. Ίδρυσε την Εκκλησία και μας παρέδωσε τα μυστήρια, με τα οποία αγωνιζόμαστε «τον αγώνα τον καλόν», για να μας δοθεί ο στέφανος της δόξας του Θεού, δηλαδή η αθανασία.

B. ΝΑ ΜΑΣ ΕΠΑΝΑΦΕΡΕΙ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ.

Ο Παράδεισος είναι η φυσική μας κατοικία. Εδώ είμαστε πάροικοι, «η πολιτεία μας εν ουρανοίς υπάρχει». Αυτός πρέπει να είναι ο στόχος μας, να ξαναπάμε και πάλι στον Παράδεισο. Όμως μόνοι μας δεν μπορούμε να γυρίσουμε πίσω. Ο Κύριος προνόησε γι αυτό και ίδρυσε την εκκλησία, έδωσε τα μυστήρια και πλέον ο δρόμος είναι ανοιχτός και από εμάς εξαρτάται αν θα τον ακολουθήσουμε. «Έκων δέ τεχθείς έκ κόρης τίθησιν ήμϊν τρίβον πόλου βατήν» ψέλνουμε στην Α΄ Ωδή της Ιαμβικής Καταβασίας των Χριστουγέννων, δηλαδή «αφού γεννήθηκε με την θέλησή Του από κόρη παρθένο, άνοιξε ευκολοδιάβατο δρόμο από τη γη στον ουρανό». Όμως ο δρόμος αυτός στη ζωή αυτή είναι δύσκολος, ανηφορικός αλλά οδηγεί στην Ανάσταση, στον Παράδεισο, «όπου εστί η των ευφραينوμένων η κατοικία», τον οποίο ήδη από εδώ μπορούμε να τον προγευόμαστε.

Το μεσότοιχο που εμπόδιζε τον άνθρωπο να μπει μέσα στον Παράδεισο ο Χριστός με την Γέννησή του το γκρεμίζει, η πύρινη ρομφαία του αγγέλου, που φύλαγε την είσοδο του Παραδείσου, φεύγει και τα Χερουβίμ κατ' εντολή του Θεού δίνουν το ξύλο της ζωής αυτή τη φορά, που είναι ο Σταυρός του Κυρίου, κι έτσι τώρα μπορούμε να μπούμε μέσα στον Παράδεισο και να τον απολαύσουμε.

Ο Παράδεισος όμως δεν είναι ένα εσχατολογικό γεγονός για τον πιστό, είναι μια καθημερινή πραγματικότητα. Τηρώντας τις εντολές του Θεού ο πιστός πλησιάζει περισσότερο το Θεό και ο Θεός του χαρίζει την γαλήνη, την ειρήνη, την ηρεμία, την ψυχική αγαλλίαση. Ζούμε τον Παράδεισο, όταν αγαπάμε, γιατί ο Θεός είναι αγάπη, και όταν εφαρμόζουμε την αγάπη, ζει μέσα μας ο Θεός, ζούμε δηλαδή στον Παράδεισο από τώρα και δεν περιμένουμε να πάμε στην άλλη τη ζωή για να τον

ζήσουμε. Κόλαση, λέγει ο Ντοστογιέφσκι, είναι το να μην μπορεί κανείς να αγαπά. Χωρίς αγάπη απομακρυνόμαστε από το Θεό, από τον Παράδεισο και πάμε προς τον άρχοντα του μίσους και της κακίας, οπότε ζούμε μέσα την Κόλαση. Από εμάς συνεπώς εξαρτάται αν θα ζούμε την Κόλαση ή τον Παράδεισο.

Γ. ΝΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Όπως η αμαρτία των Πρωτοπλάστων είχε δυσμενείς επιπτώσεις σε όλη την πλάση, κατά τον ίδιο τρόπο και η Γέννηση του Χριστού έχει ευεργετικές επιπτώσεις όχι μόνο στον άνθρωπο αλλά και σε όλη την πλάση. Ο υμνωδός όλος χαρά προτρέπει:

*«Εὐφραίνεσθε Δίκαιοι, οὐρανοὶ ἀγαλλιᾶσθε,
σκιρτήσατε τὰ ὄρη, Χριστοῦ γεννηθέντος».*

Και όπως μετά την πτώση των πρωτοπλάστων:

*«πάσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει
ἀχρι τοῦ νυν μετὰ τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου».*

Ἔτσι και μετά την Γέννηση του Χριστού:

«τα σύμπαντα σήμερον χαράς πληροῦνται».

Κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό, η Γέννηση του Κυρίου μας «δεν είναι η εορτή της δημιουργίας, αλλά η εορτή της αναπλάσεως του κόσμου», μια ανανέωση που αγιάζει την κτίση. Η ενανθρώπιση του Θεού δίνει στην κτίση μια καινούργια σημασία, που είναι ο σκοπός κι ο λόγος της υπάρξεως της: η μέλλουσα μεταμόρφωσή της προς το αρχέγονο κάλλος. Γι αυτό και όλη η δημιουργία λαμβάνει μέρος στο μυστήριο της γεννήσεως του Λυτρωτή και βλέπουμε τους εκπροσώπους όλων των κτισμάτων να προσφέρουν κάτι ως δείγμα την ευγνωμοσύνης προς στον Θεάνθρωπο Ιησού.

«Τί σοι προσενέγκωμεν Χριστέ, ὅτι ὤφθης ἐπί γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς; ἕκαστον γάρ τῶν ὑπό σοῦ γενομένων κτισμάτων, τήν εὐχαριστίαν σοι προσάγει· οἱ Ἄγγελοι τόν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τόν Ἀστέρα, οἱ Μάγοι τὰ δῶρα, οἱ Ποιμένες τὸ θαῦμα, ἡ γῆ τό σπήλαιον, ἡ ἔρημος τήν φάτνην· ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον».

Αν η φύση πλάστηκε με τη Δημιουργία του Θεού, με τη Γέννηση του Χριστού αναπλάστηκε. Ανακαινίστηκε και ανακαινίζεται στο βαθμό που ο άνθρωπος σέβεται τον εαυτό του, τη φύση και τον Θεό. Η φύση μετά την πτώση των Πρωτοπλάστων ήταν εχθρική απέναντι στον άνθρωπο και θα συνεχίζει να είναι

εχθρική και να έχουμε ακραία φυσικά φαινόμενα, όσο ο άνθρωπος συνεχίζει να είναι μακριά από το Θεό, να μην τηρεί τις εντολές του για τιμιότητα και ακεραιότητα αλλά να υπακούει στις σειρήνες του κακού και της αισχροκέρδειας.

Ο άνθρωπος του Θεού θεωρεί όλη την πλάση δημιούργημα του Θεού, την σέβεται και δεν την καταστρέφει, την καλλιεργεί στο βαθμό που καλύπτει τις βασικές του ανάγκες και δεν την υπερεκμεταλλεύεται από καταναλωτική μανία. Χαρακτηριστικό της συμφιλίωσης που έφερε ο γεννηθείς Χριστός είναι τα τόσα παραδείγματα των αγίων, όπου τα πεινασμένα λιοντάρια όχι μόνο δεν τους κατασπάραζαν αλλά έρχονταν κοντά τους και τους έγλειφαν τα πόδια. Άλλοι άγιοι που μοιράζονταν με τα άγρια θηρία τη σπηλιά για να κοιμηθούν, όπως ο Άγιος Σάββας ο ηγιασμένος, άλλοι άγιοι που τάϊζαν με γάλα φίδια, άγιοι που τρέφονταν με κρέας από κόρακες, όπως ο προφήτης Ηλίας εκεί στο απόκρημνο όρος που ζούσε. Όλα αυτά είναι σημάδια της συμφιλίωσης της κτίσης με τον άνθρωπο που έφερε ο Χριστός με τη Γέννησή του και έδωσε τη δύναμη στους αγίους να κάνουν θαυμαστά πράγματα.

Στην ορθόδοξη λατρεία βιώνουμε το «*λειτουργικό χρόνο*», που σημαίνει ότι σ' αυτήν καταλύεται ο χρόνος ως παρελθόν και μέλλον και βιώνεται ως ένα διαρκές παρόν. Έτσι το μεγάλο γεγονός της Γέννησης του Χριστού δεν είναι ένα παρωχημένο ιστορικό γεγονός που έγινε κάποτε, αλλά ένα συνεχώς επαναλαμβανόμενο γεγονός, πού γίνεται κάθε φορά στη Θεία Ευχαριστία, κατά την ώρα της προσκομιδής, και το ξαναζεί διαρκώς ο πιστός με τη Θεία Κοινωνία, επιβεβαιώνοντας τον ποιητή που λέγει: «*γεννιέται μέσα μου ένας Θεός και ξαναγίνομαι πάλι ναός*» του Θεού.

Καθώς γιορτάζουμε τα Χριστούγεννα, «*την Μητρόπολιν των εορτών*», καλούμαστε να προσεγγίσουμε τη μεγάλη αυτή γιορτή βιωματικά. Να προσέλθουμε στο νοητό σπήλαιο της Βηθλεέμ, στην εκκλησία, με τον πόθο και τη νοσταλγία των Μάγων, με την ταπείνωση και την απλότητα των Ποιμένων και με την αγνότητα και καθαρότητα των αγγέλων, για να επαναλάβουμε κι εμείς τον αγγελικό ύμνο «*δόξα εν υψίστοις Θεώ, και επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία*» μεταφέροντας το ελπιδοφόρο μήνυμα της Γέννησης του Θεανθρώπου μέσα σε αυτήν την πανηγυρική ατμόσφαιρα, όπου τα ουράνια συναγάζονται με τα επίγεια, οι άγγελοι ψάλλουν με τους ανθρώπους και η κτίση συμμετέχει ενεργά στη Γέννηση του Χριστού με την Αναγέννησή της. Η δοξολογία αρμόζει στον Ύψιστο Θεό για τα θαυμαστά γεγονότα που συνοδεύουν την Γέννησή του. Στους ανθρώπους αρμόζει η ειρήνη, δηλαδή η συμφιλίωση του ανθρώπου με τον Θεό, λόγο για τον οποίο ήρθε να γεννηθεί ο Χριστός στη γη.

Ας πάρουμε κι εμείς ο καθένας προσωπικά τον δρόμο που οδηγεί στη Βηθλεέμ,

στην εκκλησία της ενορίας μας, και ας ευτρεπίσουμε το ναό της ψυχής μας , για να γίνει η μυστική φάτνη που θα γεννηθεί μέσα μας ο Χριστός κι έτσι να συναντήσουμε τον Σωτήρα και Λυτρωτή του κόσμου μεταφέροντας το μήνυμα της αγάπης, της ειρήνης και της σωτηρίας και στους άλλους ανθρώπους. Αυτά θα ήταν τα καλύτερα Χριστούγεννα. Αυτά τα Χριστούγεννα σας εύχομαι και εγώ.

<https://bit.ly/3mTNBfj>